

Tv a sport mentálně postižených

Pojem mentální postižení/mentální retardace

- **Stav charakterizovaný celkovým snížením intelektových schopností, který vznikl v průběhu vývoje jedince a je obvykle provázen poruchami adaptace, tj. nižší schopností orientovat se v životním prostředí.**

„Mentální postižení

- lze vymezit jako vývojovou poruchu rozumových schopností demonstrující se především snížením kognitivních, řečových i dalších schopností s prenatální, perinatální i časně postnatální etiologií, která omezuje a oslabuje adaptační schopnosti jedince
- (Valenta et al., 2015, p. 9).

- Nedostatek v adaptaci souvisí i se zpomaleným vývojem
- S omezenými možnostmi vzdělávání
- S nedostatečnou sociální přizpůsobivostí
- Různé příznaky a různá intenzita, různé kombinace

Poruchy v oblastech:

- Smyslová percepce (např. neschopnost rozlišit prostorový objekt za podobným pozadím),
- myšlení (např. značná nekritičnost, chyby v analýze a syntéze),
- paměť (např. špatné osvojování nových věcí),
- pozornost (např. snadná unavitelnost a nestálost).

- MP – mentální postižení
- HMP – hluboké mentální postižení
- IQ – inteligenční kvocient
- LMP – lehké mentální postižení
- SPC – speciálně pedagogické centrum
- STMP – středně těžké mentální postižení
- TMP – těžké mentální postižení

IQ

- Hodnota IQ vyjadřuje úroveň rozumových schopností jedince vzhledem k jeho věku.
- Definice mentálního postižení s vyjádřením IQ vychází z rozdělení jedinců podle výše IQ do různých skupin

Klasifikace (WHO, 1992)

- F 70 lehká MR IQ 69-50 80%
- F 71 středně těžká MR 49-35 12%
- F 72 těžká MR 34-20 7%
- F 73 hluboká MR 20 a níže 1%
- Skupina „podprůměrných“ (*IQ 70-85 – dříve označována slaboduchost – tvořila významný podíl mezi žáky spec. škol*), 13% v populaci – podle kritérií nejde o MP, ale jsou výrazně handicapovaní...

MR

- Je spojena s urč. poškozením, odchylnou strukturou nebo jen porušenou funkcí, odchylným vývojem CNS.
- Celá řada činitelů projevující se jako faktory:
- Exogenní a endogenní
- Podle povahy organické (biologické) a sociální

Možné příčiny vzniku MR

- **Součinnost environmentálních a vrozených faktorů**
- Genové mutace, chromozomální aberace, v **prenatálním** období infekce, záření, hypoxie, anoxie plodu, působení toxických látek, úrazy matky.
- V **perinatálním** období – abnormity plodu, porodních cest a porodu
- V **postnatálním** období – infekce, záněty mozku a úrazy

<https://www.specialolympics.cz/o-nas>

<https://www.specialolympics.cz/o-nas>

Charakteristické rysy osvojování pohybových dovedností

- Omezení nebo porušení vývoje psychiky postihuje i poznávání, rozlišování a hodnocení „pohybů“.
- Nedostatky v diferenciaci rozdílnosti pohybů.
- Chyby se přenáší do nápodoby a realizace pohybů.
- Nedostatky v navazování pohybů a koordinaci (analyticko synt. postupy vyloučeny...)

Charakteristické rysy osvojování pohybových dovedností

- Problém přenesen do úrovně – pohyb – dorozumívání – myšlení.
- Nedostatečná schopnost koncentrace
- Nedostatek v pozornosti, zájmu a vůle
- Nedostatek intelektu při volbě vhodných a účelných pohybů,
- Nedostatek rozumové zábrany při provádění nevhodných a nebezpečných cvičení

Možnosti „pohybu“

- Prostředek sebevyjádření
- Prostředek interakce s materiálním a sociálním prostředím
- Prostředkem poznávání sebe sama
- Rozvoj v oblasti výchovné, vzdělávací a zdravotní
- Využití příjemného prostředí pro uvolnění a příjemné prožitky

Možnosti „pohybu“

- Stírá se rozdíl mezi zábavou a prací
- Obohacení života
- Vhodný pohybový režim
- Zvýšení tělesné – pohybové aktivity
- Součást výchovy k správným návykům, pořádku, kázni, hygieně a dennímu režimu
- Rozvoj ve spojitosti s myšlením, řečí
- Rozvoj kontaktů – sociální prostředí

Co nabízí sport???

- Soutěžení a reprezentace není hlavní cíl!!!
- Poskytnutí možnosti soutěžit
- Přispívá orientaci ve světě
- Učí trávit volný čas smysluplně
- Úcta a podpora okolí
- Prevence sociálně patologických jevů

Rozdíly

Po stránce somatického a pohybového vývoje

- Lehké – velmi dobré pohybové dovednosti, zájem o práci apod.
- Střední – i zde jednoduchý pohybový a pracovní výcvik, umí je s důsledností a vytrvalostí – úroveň - děti předškolního věku
- Těžce m.p. – chybějí rozumové schopnosti, není schopen sebeobsluhy atd.

Možné rozdíly mezi rozumovými a pohybovými schopnostmi

Příklady vyj. žáka spec. školy

- Obratnější v manuální práci
- Dovednější
- Růst na základě pohybového režimu nikoli na základě pohybového nadání
- Může to být projev „sociální debility“ – sociálního zanedbání -

Žák běžné školy

- Méně obratný v manuální práci
- Může strávit více času intelektovým učením , navyká sedavému způsobu trávení v.č.
- Životní režim je ochuzen o pohyb
- Potvrzení významu POHYBU

Zjišťování pohybových dovedností

- Rovnováha
- Pohybová koordinace horních končetin
- Pohybová koordinace celého těla
- Rychlost
- Koordinace dvou pohybů prováděných současně
- Přesnost izolovaných pohybů
- Pohybová paměť (Ozereckého stupnice)
(hodnocení 2-1-0 – sleduje se postupné zlepšení)

K osobnosti ment. post. sportovce

- „Osobnost mentálně postiženého je porušena především v oblasti vnímání, které tím, že je velice nekvalitní, ovlivňuje celý psychický vývoj, pozornost je mělká, snadno unavitelná, nepředvídatelná a kolísající úroveň emotivity přímo ovlivňuje výkon.
- Především a nejznatelněji je ovlivněno myšlení a vůle. Každý trenér ví, jak těžko se pracuje se sportovcem, který má být jen jedinou ze složek osobnosti poškozenou. A mentálně postižený sportovec může mít, v různém rozsahu, poškozeny všechny složky osobnosti, v různých kombinacích.“ (Svoboda, 2000)

????

- V současnosti činí různé odhady procentuálního zastoupení mentálně postižených v populaci 1- 12 %.
- Nejčastěji uváděný odhad je 3 - 5 %.
- I to je číslo vysoké, zvláště uvážíme-li, že díky civilizačním faktorům, pracovní a emoční přetíženosti budoucích rodičů a především i díky stále vyššímu věku prvorodiček lze očekávat stoupající tendenci narození lidí s handicapem.

**Při realizaci výuky žáků s MP je
třeba dodržet zákonem stanovené
omezení pro tuto činnost
(vyhláška 27/2016 Sb.) a
doporučení poradenských center**

U LMP

- lze do jisté míry aplikovat většinu pohybových aktivit s případnou úpravou nástrojů, kvůli bezpečnosti.
- Ješina et al. (2013) uvádí, že učivo se provádí bez speciálních pomůcek, kdy cílem TV je vzdělání, výchova a zdravotní aspekt.
- U Lyžařských kurzů - znát žákovu dovednost. U cyklistických kurzů - zvýšená opatrnosti
Samozřejmostí je doprovod na začátku a na konci skupiny.

LMP

- TV - osoby s LMP jsou schopny pochopit základní pravidla sportovních her, pravidla závodů a mohou organizovaně hrát.
- Při hraní sportovních her jako fotbal, florbal, basketbal, volejbal, vybíjená - důraz na fair play a bezpečnost.
- Tendence k střetům o hrací předmět.

STMP

- Nedostatek odhadu.
- Problémy s pochopením pravidel.
- Možná jednoduchá kondiční cvičení.
- Pozor na bezpečnost.
- Jednoduché lokomoční dovednosti, dovednostní úlohy, hudba.
- Motivace.

Problémy

- Nevyzpytatelnost jednání.
- Unavitelnost.
- Možná agrese.
- Neschopnost odhadu dopadů chování a jednání.
- Nastavení komunikace.

Vývoj a „obsah“ sportu mentálně postižených

Český svaz mentálně postižených sportovců

- Registruje sportovce s IQ nižším než 75, což sdružuje všechny stupně MP.
- Filozofie je založena na stejné normě postupu a kvalifikace, čímž do značné míry zvýhodňuje sportovce s LMP.
- Trénink probíhá po vzoru běžné populace.

České hnutí Speciálních olympiád

- Zastává filozofii čteného soutěžení, tedy kategorizuje výkony a postižení tak, aby aktuální sportovní výkon byl co nejvíce férový.
- Činnost se dělí do dvou složek:
- Doplnkové programy (zapojení rodiny) a
- Sportovní.

Hnutí speciálních olympiád (SO)

- Je otevřené pro osoby s mentálním postižením
- Je oficiálně uznáno MOV a začleněno do struktury světových soutěží
- Závazné pro dodržování olympijských myšlenek a zásad, včetně zásad fair play, používání symbolů

www.specialolympics.cz

Speciální olympiáda
Česká republika

<https://www.specialolympics.cz/galerie/49-fotky-v-novem>

<https://www.specialolympics.cz/galerie/49-fotky-v-novem>

<https://www.specialolympics.cz/galerie/49-fotky-v-novem>

SO

- Cílem SO je umožnit co největšímu počtu lidí s MP pravidelně sportovat a účastnit se sportovních soutěží bez ohledu na absolutní výkonnost.
- Výkon je v SO chápán jako kategorie individuální, sportovci jsou při sportovních soutěžích rozděleni zásadně do skupin podle své výkonnosti a každému z nich se nakonec dostane ocenění a uznání. Vyhrát tak mohou i sportovci s těžkým stupněm mentálního postižení.
- Celý program SO má tedy vedle vlastní sportovní hodnoty velký význam sociální, kdy sportovci vstupují do uznávaných a oceňovaných rolí závodníků a v neposlední řadě přispívá i k obohacení citového života mentálně postižených sportovců a jejich rodičů, kteří mnohdy poprvé v životě mohou se svým dítětem prožít pocit úspěchu a radosti.

SO

- Tato pravidelná odborně vedená sportovní aktivita MP tvoří vlastní speciální olympijský program a může v současnosti zahrnovat 19 letních (atletika, plavání, gymnastika, badminton, košíková, volejbal, kopaná, házená, kuželky, bocce, vzpírání, jezdeckví, bruslení na kolečkových bruslích, cyklistika, jachting, softball, tenis, stolní tenis, golf) a 5 zimních (sjezdové lyžování, běžecké lyžování, krasobruslení, rychlobruslení, halový hokej) sportů.

SO

- Poslání – poskytovat osobám s mentálním postižením od 8 let celoroční možnost tréninku a sportovního zápolení v různých druzích olymp. sportů.
- IQ do 80.
- Cílem – pomoci všem osobám s MP nalézt cestu do společnosti tak, aby byly akceptovány, respektovány a aby jim byla dána možnost stát se uplatnitelnými občany s lidskou důstojností.

Historie SO

- Červen 1963 – Eunice Kennedy Shriver – jednodenní tábory, způsobilost k provozování sportů.
- 19.-20.7.1968 – I. mezinár. hry SO – Chicago – 26 zemí
- 12. 1971 – Olymp. Výbor USA – oficiální autorizace „olympiáda“
- 2. 1977 – I. Zimní hry SO – USA 35 států USA a Kanady
- 2. 1988 – IOC – Samaranch – E. Kennedy – Shriver – dohoda IOC uděluje oprávnění k použití názvu Speciální olympiáda
- 19.-27.7.1990 – III. Evropské hry – 2 400 sportovců, ze 30 zemí, 8 oficiálních a 5 demonstr. Sportů – Skotsko
- 7. 1991 – XIII letní hry SO – USA, 6 000 sportovců, více než 100 zemí, 16 druhů sportu
- 20.-27.3.1993 V. svět. Zimní hry SO, Salzburg.

Historie SO

- 1995 – IX. Letní SO – USA, 7 000 sportovců ze 143 zemí, 21 sportů
- 1997 – VI. svět. Zimní hry
- 1999 – X. letní SO, USA, 150 zemí, 7 000 sportovců
- 2001 – VII. Zimní SO USA
- 2003 – XI. Letní SO - Dublin

Zařazení osob do SO

- Dosáhly 8 let věku
- Byly diagnostikovány profesionály jako osoby s MP
- Mají kognitivní nedostatky a byly určeny jako MP
- Mají významné poruchy učení z důvodu kognitivních nedostatků a vyžadují speciálně upravené instrukce (spec. upravené vzdělávací programy, obv. souvisí s umístěním ve spec. zařízení)

Problematika SO

- Světové hry, kontinentální, sportovní turnaje, národní hry, lokální akce
- Pravidla spec. Olympiád
- Vyhlašování výsledků
- Přizpůsobené sporty

International Sports Federation for Person with Intellectual Disability

**Czech Sports Association for Mentally
Handicapped**

- ***Secretary : FTVS UK , Martího 31, 162 52
Praha 6, Czech Republic***

International Sports Federation for Person with Intellectual Disability

- INAS-FID
- 1986
- 86 národních asociací
- Mohou se zúčastňovat paralympijských her, MS a regionálních mistrovství organizovaných IPC, jehož je INAS-FID členem od roku 1989
- Registrován může být sportovec prostřednictvím testování v zemi, za kterou sportuje

International Sports Federation for Person with Intellectual Disability

- Filozofie odlišná od hnutí SO
- Organizuje MS a ME v: plavání, kopaná, basketbal, stolní tenis, atletika, kalsické lyžování, tenis, přespolní běh, sálová kopaná, cyklistika
- Rozsáhlý systém soutěží v rámci IPC a EPC.
- Poprvé startovali soutěžící s MP v rámci Paralympijských her 1992

Czech Sports Association for Mentally Handicapped

- Soutěže oddílové až celostátní
- Nabídka sportů se stále rozšiřuje
- Vedeny kategorie A – žáci, studenti a absolventi spec. škol, praktických škol a odborných učilišť.
- Kat. B – z pomocných škol, stacionářů a ústavů sociální péče (sportovci B mohou startovat v A)

Odkazy:

- TILINGER, Pavel, URBANOVÁ, Hana. Sportovní aktivity osob s mentálním postižením. *Česká kinantropologie*. roč. 6, č. 1, 2002, s. 109-121.
- VÁLKOVÁ, H. Speciální olympiády. Olomouc : FTK UP, 1998, 60.s. ISBN 80-7067-844-5
- KARÁSKOVÁ, V. Pohybem k výchově klienta s mentálním postižením. UP : Olomouc, 2002.
- http://www.handicapsports.cz/index_mental.htm